

FRI-K1-1-QHE-01

THE INTERNALIZATION IN THE NATIONAL QUALITY SYSTEM OF HIGHER EDUCATION

Cor.-Mem., Prof. Hristo Beloev, DTSc, DHC mult.

“Angel Kanchev” University of Ruse

Tel.: +359 82 888 465

E-mail: beloev@uni-ruse.bg

Prof. Veizara Pencheva, PhD

“Angel Kanchev” University of Ruse

Tel.: +359 888 293 341

E-mail: vpencheva@uni-ruse.bg

Assoc. Prof. Radoslav Kyuchukov, PhD

“Angel Kanchev” University of Ruse

Tel.: +359 888 860 512

E-mail: rivanov@uni-ruse.bg

***Abstract:** The national higher education system is an element of the European and global area of higher education. The National Evaluation and Accreditation Agency (NEAA) is legitimised in the European Higher Education Area through membership of the European Quality Assurance in Higher Education (ENQA) and incorporation into the European Quality Assurance Register (EQAR).*

The internationalization of Bulgarian higher education is realized primarily through the accreditation model - through the implementation of the Standards of quality assurance in the European Higher Education Area (ESG). The work specifies key approaches to internationalization in the context of higher education quality: policy awareness, innovation and good educational practices in the European and global higher education area; unity of: education - research - innovation; information coherence of education systems and documents; foreign language competencies; mobility of lecturers, students, administrators; joint educational programs; participation in university education and research networks; opening branches and delivering learning from Bulgarian universities abroad; developing the national publishing system with referenced and indexed editions; membership of authoritative scientific and professional organizations, participation in the development of international scientific projects; other activities.

***Keywords:** Internationalization , Higher Education, Evaluation , Accreditation , Quality , Assurance , Register, Standard , Guideline , ENQA , EQAR, NEAA .*

***JEL Codes:** I23*

ВЪВЕДЕНИЕ

Националната система за висше образование е елемент на европейското и глобалното пространство за висше образование. Болонският процес и последващите действия се координират от министрите, отговарящи за висшето образование на страните-членки на Европейския съюз, чрез участие в регулярни европейски форуми, със съответни кобюникета. Националната агенция за оценяване и акредитация (НАОА) се легитимира в европейското пространство за висше образование чрез членство в Европейската асоциация за осигуряване на качеството във висшето образование (ENQA - European Association for Quality Assurance in Higher Education) и включване в Европейския регистър на агенциите за осигуряване на европейско качество във висшето образование (EQAR - European Quality Assurance Register).

Интернационализацията на българското висше образование се реализира преди всичко с акредитационния модел – чрез прилагане на Стандарти и насоки за осигуряване на качество в Европейското пространство за висше образование" (ESG) [1, 2].

НАОА е съосновател и член на Управителния съвет (председателят на НАОА) на CEEN (Central and Eastern European Network of Quality Assurance Agencies in Higher Education). НАОА е член на: Internal Quality Assurance Group на ENQA; EUA (European University

Association); ESU (European Students Unions); ENIC – NARIC (European Network of Information Centres – National Academic Recognition Information Centres).

В Стратегия за развитие на висшето образование в Република България през периода 2014-2020 г. [3], една от целите е свързана със съвместимостта с европейските системи за висше образование на позицията в Европейското пространство за висше образование.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Европейска политика във висшето образование в контекста на Болонския процес

Основните етапи на развитие политиката във висшето образование в Европейското пространство за висше образование, както и приносите за подобряване на качеството, са представени в табл. 1 [4].

Таблица 1

Развитие на политиките във висшето образование в Европейското пространство за висше образование

Година	Документ/ събитие	П р и н о с към качеството на висшето образование
1	2	3
1998	Париж. Сорбонската декларация	Съвместна декларация за хармонизиране структурата на европейската система за висше образование.
1999	Болонската декларация	Европейско сътрудничество в областта на осигуряване на качеството.
2001	Саламанка.	Създадена е Европейска асоциация на университетите (EUA) Среща на представители на над 300 европейски висши училища за подготовка на срещата на министрите, отговарящи за висшето образование в Прага (2001).
2001	Комюнике от Прага	Сътрудничество между специалисти по осигуряване на качеството и признаване.
2003	Комюнике от Берлин	Осигуряване на качеството на институционално, национално и европейско ниво.
2005	Комюнике от Берген	Приемане на Стандарти и насоки за осигуряване на качеството в Европейското пространство за висше образование (Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG)).
2007	Комюнике от Лондон	Създаване на Европейския регистър по осигуряване на качеството (European Quality Assurance Register (EQAR)).
2009	Комюнике от Льовен	Качеството като главен фокус на Европейското пространство за висше образование (European higher education area (EHEA))
2012	Комюнике от Букурещ	Осигуряване на качество за всички и увеличаване заетостта на завършилите.
2015	Комюнике от Ереван	През май 2015 г. в Ереван министрите, отговарящи за висшето образование, определиха четири основни приоритета за бъдещето: <ul style="list-style-type: none"> • Повишаване на качеството и ефикасността на ученето и преподаването. • Подобряване на пригодността за заетост на дипломираните лица през целия им професионален живот. • Изграждане на по-приобщаващи системи. • Провеждане на договорените структурни реформи.
2018	Комюнике от Франция (Communiqué, Paris, May 25th 2018)	През май 2018 г. в Париж министрите, отговарящи за висшето образование, определиха основните приоритети за бъдещето: <ul style="list-style-type: none"> • Напредък в изпълнението на договорените реформи. • Отключване на пълния потенциал на Европейското пространство за висше образование: напредък в изпълнението. • Иновации в обучението и преподаването. • Отвъд 2020: по-амбициозно Европейско пространство за висше образование.
2020	Италия	Прието е предложението Италия да бъде домакин на следващата министерска конференция на Европейското пространство за висше образование (European higher education area (EHEA)) и на Болонския политически форум през 2020 г.

Основни подходи, свързани с интернационализацията, в контекста на качеството на висшето образование

Спецификацията на основните подходи, свързани с интернационализацията, в контекста на качеството на висшето образование, съдържа:

- осведоменост за политиките, иновациите и добрите образователни практики в европейското и глобалното пространство за висше образование;
- единство на „ образование - научни изследвания – иновации”;
- информационна съгласуваност на образователните системи и на издаваните документи за висше образование (Europass – приложение; ECTS (European Credit Transfer and Accumulation System));
- участие на независими чуждестранни експерти, с международно признание в процедури за оценяване и акредитация и оценяване на проекти на НАОА;
- усъвършенстване на чуждоезиковите компетентности на преподавателите, студентите и докторантите (вкл. преподаване на английски език);
- мобилност на преподаватели, студенти, докторанти и на служители от административните служби на висшите училища (участие в международни програми за обмен, в системи за квалификация и преквалификация, други);
- реализиране на съвместни образователни програми (вкл. двойно дипломиране).
- участие в университетски образователи и изследователски мрежи;
- откриване на филиали и изнасяне на обучение от български университети в чужбина;
- развитие на националната издателска система с реферирани и индексирани издания;
- интернационализация на научната дейност чрез: участие в разработката на международни научни проекти с авторитетни съучастници и със значимо собствено участие; създаване и участие в постояннодействащи интернационални научни екипи; участие на академичния състав на висшите училища, включително студентите) в авторитетни национални и международни научни организации (като редови членове и членове на ръководствата).
- други дейности.

Оценяване от чуждестранни акредитационни агенции

Съгласно Закона за висшето образование (ЗВО) акредитация на висшите училища в България се дава само от НАОА. Българските висши училища могат да поискат оценяване от чуждестранна агенция, член на Европейската асоциация за осигуряване качеството във висшето образование (ENQA) или вписана в Европейския регистър на агенциите за осигуряване на европейско качество във висшето образование (EQAR) - по покана на съответното висше училище. Това е само доброволна процедура за оценяване, но без право да се дава акредитация.

Вариантите на признаване от НАОА на оценяването от чуждестранна агенция могат да бъдат [5]:

- висшето училище, оценено от чуждестранна агенция, открива съответна процедура в НАОА със всички реквизити съгласно Закона за висшето образование (ЗВО) и актовете на НАОА, като представя като допълнителен доказателствен материал оценката от чуждестранна агенция;
- висшето училище представя в НАОА материалите от проведена процедура за оценяване от чуждестранна агенция, като НАОА приравнява оценката и дава акредитация със съответен срок на валидност или отказва акредитация (няма уредба в ЗВО).

Чуждестранна агенция следва да може да даде акредитация на българско висше училище (институционална и/или програмна), валидна само за държавата, която признава законово тази агенция и такава процедура.

Като добра практика за оценяване от НАОА на институция, получила акредитация от чуждестранна агенция, член на ENQA или вписана в EQAR, може да се представи

приравняването на оценката към критериите на НАОА. Съставя се релационна матрица, която включва:

- критериите на НАОА;
- релация на критериите към: разделите на самооценяващия доклад на висшето училище; разделите на оценяващия доклад на чуждестранната акредитационна агенция; други документи във връзка с процедурата

Реализиране на съвместни образователни програми с чуждестранни висши училища

Националното сътрудничество и интернализацията на висшето образование предполагат реализация на съвместни образователни програми [5,6,7]. Във връзка с това, за развитие на тази дейност, могат да се предложи следното:

- Базово изискване:
 - ✓ Членство в ENQA (European Association for Quality Assurance in Higher Education), включване в EQAR (European Quality Assurance Register) [8].
 - ✓ Институционална акредитация и програмна акредитация по съвместната програма на партньорското висше училище от легитимна международно призната акредитационна агенция.
 - ✓ Съгласувани системи по качество на образованието на партньорските висши училища. Провеждане на взаимни одити на системите по качеството (одитни екипи от едното висше училище провеждат одит в партньорското). Мултипликация добрите образователни практики.
- Учебно-методична работа:
 - ✓ Провеждане на обучение по съгласувана учебна документация (учебно-методична съгласуваност и съвместимост).
 - ✓ Преподаване в двете партньорски висши училища на английски език или на езика само на едното висше училище.
- Разпределение на отговорностите при съвместното обучение
 - ✓ Провеждане на обучение, разпределено между висшите училища. Част от обучението (напр. семестъри, учени дисциплини) да бъде в едното, а другата част – в партньорското висше училище.
 - ✓ Целесъобразно е разпределението да бъде така, че студентите от двете партньорски висши училища да се обучават в това висше училище, което има по-силни академични и научни позиции и по-добра материално-техническа и информационна база в съответната област.
- Оценяване на знанията и уменията на студентите
 - ✓ Взаимно оценяване на знанията и уменията на студентите (изпитните процедури в едното висше училище да се реализират от преподаватели от партньорското висше училище).
 - ✓ Поканване на външни екзаминатори (от друго висше училище извън партньорските, но доказани научни и академични позиции в европейското и глобалното висше образование), за независимо оценяване на знанията и уменията на студентите.
 - ✓ Включване в държавните изпитни комисии на чуждестранни експерти – лица с доказани научни и академични позиции в европейското и глобалното висше образование, лица от бизнеса (напр. от мултинационални компании) в съответната област и други.
- Документиране на полученото образование:
 - ✓ Получаване на двойна диплома, призната от партньорските чуждестранни висши училища и от техните държави [8].
 - ✓ Получаване на: Europass – приложение; образователни кредити по ECTS (European Credit Transfer and Accumulation System).

Следва да се отбележи, че не бива да се подценява и получаване на двойна диплома при съвместно обучение в две български акредитирани висши училища, при спазване на нормативната уредба.

Международно признати професионални образователни стандарти във висшето образование

Професионалните образователни стандарти съчетават изискванията за професионална квалификация с академичните методи и средства за тяхното реализиране. Тези стандарти специфицират, напълват със съдържание, формират и градират операциите по планиране, организация, реализация и оценяване на ефективността на професионалните образователни дейности. Съобразяват се изискванията и удовлетвореността на клиентите на академични образователни услуги в най-общ смисъл: студенти, докторанти, специализанти; корпоративни клиенти; професионални общности (гилдии); обществото и държавата като цяло; международни организации, съюзи и общности. Наличието на дисциплиниращ ефект не е противоположано на общоприетите академични свободи и практики, а по принцип стандартизацията е доброволна.

Стандартите следва да се разглеждат в следните рамки на системата по качество на образованието:

- институционална рамка;
- квалификационна рамка (минимални и максимални равнища на необходимите знания и умения);
- учебно-методична рамка;
- организационна рамка (в т.ч. времево планиране - разпределение и разполагане);
- технологична рамка;
- документационна рамка (спецификация и унифицирана форма на документите, информационно съгласуване и информационна съвместимост на документите, организация на документооборота).

Предполага се съгласуване на съдържанието на учебната документация, особено на съдържанието на учебни дисциплини, имащи роля при формирането на специалности от съответни професионални направления в национален и международен план. В същото време висшето образование, като конкурентна система, предполага известна свобода в академичните рамки: съобразяване с регионалните особености; университетската политика; не на последно място правото на преподавателя да внесе свои приноси с научна и професионална стойност (в т.ч. уникални и иновационни разработки и подходи).

В най-общ план професионалните образователни стандарти следва да съдържат следните елементи:

1. Изисквания на входа на образователната система: държавно призната диплома за средно или висше образование; приемане по реда за Закона за висшето образование; признати национални и международни изяви на кандидат-студентите; специфични знания и умения на професионално и по-високо ниво; други нормативни изисквания.

2. Образователни изисквания за формиране на знания и умения

- теоретична подготовка по общообразователни, общотехнически и профилиращи дисциплини (задължителни, избираеми, факултативни);
- рационално структурирана фундаментална и специализирана подготовка, според образователната степен;
- специфични знания и умения, включително и сертифицирани;
- практическа и приложна подготовка;
- познаване на образователните и професионалните системи;
- познаване на световните, европейските и националните специализирани професионални организации в съответните области на науката, области на висшето образование, професионални направления.

- приложни компютърни умения (представяне и обработка на данни, компютърна графика, презентация, други);
- творчески умения, иновативно мислене, креативност, анализ на информация, селектиране и приложение на добри практики; насочване към самоизява с научен елемент;
- езикови умения (стандартен професионален български език; стандартен професионален чужд език (ниво професионална комуникация), ползване на литература на езиците на висшите училища, професионални преводи);
- адаптиране и професионално развитие в работата; лидерство и работа в екип;
- умения за самообучение и самоподготовка, в т.ч. електронно обучение (e-Learning");
- административна култура (оформление на документи, водене на служебна и лична делова кореспонденция, написване на професионална автобиография (CV));
- умения за комуникация, лично представяне пред работодател и при посещение; вербална и визуална презентация на фирма и дейност;
- мотивация - на базата на очакван/перспективен социален статус;
- и не на последно място - функционираща система по качество на образованието (критерии и индикатори за качество съгласно европейските изисквания; националната политика във висшето образование, добри образователни практики на висшето училище; съвременни иновативни образователни технологии);
- други.

3. Изисквания на изхода на образователната система:

- държавно признати знания и умения;
- доказана възможност за реализация на пазара на труда;
- признати приноси (с научен и приложен елемент, с оригиналност, иновативност, креативност);
- издаден патент, признат полезен модел, авторски софтуер, други;
- изпълнени браншови изисквания и регулации;
- документирана удовлетвореност на клиентите на образователни услуги в съответната област.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Интернационализацията на висшето образование се реализира в духа на Болонския процес и в изпълнение на последващите документи на европейските министри, отговарящи за висшето образование.

Предложени са подходи, свързани с интернационализацията, в контекста на качеството на висшето образование.

Оценяването от чуждестранни акредитационни агенции следва да бъде оторизирано, след приравняване към националната система за оценяване и акредитация.

Реализирането на съвместни образователни програми между висши училища от чужбина е добра практика за пълноценно позициониране на българското висше образование в европейското и глобалното пространство за висше образование. Прилагат се международно признати професионални образователни стандарти.

REFERENCES

[1] Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG). Brussels, Belgium, 2015 (ISBN 978-9-08-168672-3)

[2] NEAA Criteria for assessment and accreditation in accordance Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG). Sofia, NEAA, 2016

[3] Strategy for development of Higher Education in the Republic of Bulgaria for the 2014 - 2020 period. Sofia, Bulgaria, 2014

[4] Pencheva V., R. Kyuchukov (2015). Development of the paradigm "The quality of higher education in the University of Ruse. Proceedings of University of Ruse - 2015, volume 54, book 9, p. 12-17. (*Оригинално заглавие: Пенчева В., Р. Кючуков. Развитие на парадигмата „Качество на висшето образование в Русенския университет“.* Научни трудове на Русенския университет, том 54, 2015, с. 12-17 (ISSN 1311-3321).

[5] Boneva V., V. Pencheva, R. Kyuchukov (2016). Improvement of the Methodology for Evaluation and Accreditation of Higher Education. Proceedings of University of Ruse - 2015, volume 55, book 9, p. 8-13. (*Оригинално заглавие: Бонева В., В. Пенчева, Р. Кючуков. Усъвършенстване на методологията за оценяване и акредитация във висшето образование.* Научни трудове на Русенския университет „Ангел Кънчев“, 2016 г., том 55, Серия 9 „Качество на висшето образование“, с. 8-13, SAT-K1-1-QAHE-01 (ISSN 1311-3321).

[6] Pencheva V., H. Beloev, M. Fartunova, R. Kyuchukov (2017). New Educational Platforms in Higher Education. 56th Science Conference of Ruse University, 2017; Proceedings of University of Ruse, Quality Assurance in Higher Education Bulgaria, volume 56, book 9, p. 20-24, SAT-K1-1-QAHE-01 (*Оригинално заглавие: Пенчева В., Х. Белоев, М. Фъртунова, Р. Кючуков. Нови образователни платформи във висшето образование.* Научни трудове на Русенския университет „Ангел Кънчев“, 2016 г., том 56, Серия 9 „Качество на висшето образование“, с. 20-24, SAT-K1-1-QAHE-01) (ISSN 1311-3321).

[7] Pencheva V., M. Fartunova, R. Kyuchukov (2016). The research universities in the higher technical education in Bulgaria. 56th Science Conference of Ruse University, Ruse, Bulgaria, 2016; Proceedings of University of Ruse - 2016, volume 55, book 9, p. 20-24. (*Оригинално заглавие: Пенчева В., Х. Белоев, М. Фъртунова, Р. Кючуков. Нови образователни платформи във висшето образование.* Научни трудове на Русенския университет „Ангел Кънчев“, 2016 г., том 56, Серия 9 „Качество на висшето образование“, с. 20-24, SAT-K1-1-QAHE-01) (ISSN 1311-3321).

[8] URL: <https://www.neaa.government.bg/>